

Innkalling

av

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne

Møtedato: 21.11.2016
Møtestad: Rådhuset, formannskapssalen
Møtetid: 13:00 - 16:30

Eventuelle forfall må meldast til Margrethe Høyland per tlf. 56 37 51 61, sms til eller per epost til Margrethe.Hoyland@lindas.kommune.no

Varamedlemmer møter berre etter nærare avtale.

Sakliste

Saknr	Tittel
038/16	Godkjenning av innkalling og sakliste
039/16	Godkjenning av møteprotokoll
040/16	Framlegg til Planprogram for Helse, sosial og omsorgsplan
041/16	Høyring - ny rammeplan for barnehage
042/16	Melding om oppstart av planarbeid, områdeplan for Lonena gnr. 185 bnr 284
043/16	Ny 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Sjøvold, Seim, plan-id 1263-201514

11. november 2016

Vetlemøy Wergeland
møteleiar

Margrethe Høyland
møtesekretær

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
038/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016

Saksbehandlar	ArkivsakID
Margrethe Høyland	16/3495

Godkjenning av innkalling og saksliste

Rådmannen sitt framlegg vart samrøystes vedteke:
Innkalling og saksliste vert godkjent

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
039/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016

Saksbehandlar	ArkivsakID
Margrethe Høyland	16/3495

Godkjenning av møteprotokoll

Vedlegg:

Protokoll - Råd for menneske med nedsett funksjonsevne - 17.10.2016

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteprotokollen vert godkjent

Møteprotokoll for Råd for menneske med nedsett funksjonsevne

Møtedato: 17.10.2016
Møtestad: Rådhuset, formannskapssalen
Møtetid: 13:00 - 16:00

Orientering v/rådmann kl. 13.00

Frammøtte medlemmer	Parti	Rolle
Vetlemøy Wergeland	KRF	Utvalseiar
Øystein Reidar Moldeklev		Nestleiar
Bente Orlen Westervik		Medlem

Forfall meldt frå medlem:	Parti	Rolle
Terje Olav Olsen		Medlem

Frammøtte varamedlemmer:	Parti	Erstatter medlem
Astrid Aarhus Rolland		

Følgjande frå administrasjonen møtte:

Margrethe Høyland, rådmann Ørjan Raknes Forthun.

Rådmannen orienterte om Lindås kommune, rådmannsteam m/liner til organisasjonen.

Rådet fekk utlevert innspel til områdeplanen Lonelva – Juvikvarden og Ny Knarvik barneskule fra Knarvik barnehage og Stallanemarka burettslag. Denne vart diskutert og med rådmannen.

Representantane til referansegruppa for skulane Eikanger-Kløve og Leknes barneskuler etterlyser innkalling til møta, harr berre fått referat frå møta.

Reidar Knutsen , repr. frå SAFO, kjem i rådet i staden for Marit Haukeland som får ut pga ftytting. Skal veljast på kommunestyremøte i oktober.

Råd for menneske med ned sett funksjonsevne vil frå neste møte ikkje motta sakspapirer i plansaker, berre innkalling utan vedlegg til sakene frå planavdelinga. Rådet ynskjer at saksbehandlarane som har saker, kjem fast i rådet og har ei kort orientering om sine saker som er oppe. Kopi til Frøydis Ones.

Sakliste

Saknr	Tittel
028/16	Godkjenning av innkalling og sakliste
029/16	Godkjenning av møteprotokoll
030/16	1. gangs handsaming av reguleringsplan for Alver næringsområde, plan-id 1263-201206
031/16	1. gangs handsaming av reguleringsplan for Eikhovden, plan-id 1263-201511
032/16	1. gangs handsaming av reguleringsplan for Langheiane B8 og B9
033/16	1. gangs handsaming av reguleringsplan for Åsgard småbåthamn
034/16	Høyring - politisk styringsstruktur og reglement for Lindås kommune
035/16	Områdereguleringsplan for Ostereidet Sentrum, 1.gongs handsaming
036/16	Sak om framtidig organisering læringssenteret (LOAS) i Kvernhusmyrane 20
037/16	Knarvik barneskule. Idrettshall og elevkapasitet

028/16: Godkjenning av innkalling og saksliste

Innkalling og saksliste vert godkjent

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Innkalling og saksliste vart godkjend med mrk om manglande sak 36/16, vart utlevert på møtet.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 028/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Innkalling og saksliste vart godkjend med mrk om manglande sak 36/16, vart utlevert på møtet.

029/16: Godkjenning av møteprotokoll

Møteprotokollen vert godkjent

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Møteprotokoll fra møtet 29/8-16 vart godkjend.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 029/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Møteprotokoll fra møtet 29/8-16 vart godkjend.

030/16: 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Alver næringsområde, plan-id 1263-201206

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Alver næringsområde, plan-ID 1263-201206, ut til høyring og offentleg ettersyn på følgjande vilkår:

1. Det må visast vegtilkomst fram til plangrense mot næringsareal i sør, som vist i kommunedelplan for Knarvik-Alversund.
2. Ny § 4.5: Ved eventuell framtidig vegtilkopling til Galteråsen, skal tilkomst frå Alvervegen til næringsområdet stengast, med unntak av tilkomst knytt til gardsdrifta i området.
3. Tillegg til § 2.3.1: Nye tiltak som følgje av planen skal ikkje føre til endra tilhøve nedstraums for tiltaket.
4. Endre § 2.3.2, siste setning: Tiltak som til saman ikkje genererer meir enn 10 nye parkeringsplassar innanfor planområdet kan etablerast før tilkomst frå Alvervegen skal vere ferdig opparbeidd.

.....

31.08.2016 PLAN- OG MILJØUTVALET

Rådmannen sitt framlegg med endring:

Det vart røysta punktvis over framlegga:

Rådmannen sitt framlegg punkt 1:

1. *Det må visast vegtilkomst fram til plangrense mot næringsareal i sør, som vist i kommunedelplan for Knarvik-Alversund.*

Framlegget fekk ingen røyster og fall. Samrøystes

Rådmannen sitt framlegg punkt 2:

2. *Ny § 4.5: Ved eventuell framtidig vegtilkopling til Galteråsen, skal tilkomst frå Alvervegen til næringsområdet stengast, med unntak av tilkomst knytt til gardsdrifta i området.*

Framlegget vart vedteke med 8 røyster (Ap, Sp, Krf, H)

Rådmannen sitt framlegg punkt 3:

3. *Tillegg til § 2.3.1: Nye tiltak som følgje av planen skal ikkje føre til endra tilhøve nedstraums for tiltaket.*

Framlegget vart samrøystes vedteke.

Rådmannen sitt framlegg punkt. 4:

4. *Endre § 2.3.2, siste setning: Tiltak som til saman ikkje genererer meir enn 10 nye parkeringsplassar innanfor planområdet kan etablerast før tilkomst frå Alvervegen skal vere ferdig opparbeidd.*

Framlegget vart samrøystes vedteke.

Framlegg frå Ståle Hauge-Ap: Tilleggspunkt:

5. *Grønt område GV reduseres i bredde til lik bredde som ved eigedom gbnr. 137/445. Byggegrense justeres tilsvarende.*

Framlegget vart vedteke med 6 røyster (Frp, H, Ap).

PM - 103/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Alver næringsområde, plan-ID 1263-201206, ut til høyring og offentleg ettersyn på følgjande vilkår:

1. Ny § 4.5: Ved eventuell framtidig vegtilkopling til Galteråsen, skal tilkomst frå Alvervegen til næringsområdet stengast, med unntak av tilkomst knytt til gardsdrifta i området.
2. Tillegg til § 2.3.1: Nye tiltak som følgje av planen skal ikkje føre til endra tilhøve nedstraums for tiltaket.
3. Endre § 2.3.2, siste setning: Tiltak som til saman ikkje genererer meir enn 10 nye parkeringsplassar innanfor planområdet kan etablerast før tilkomst frå Alvervegen skal vere ferdig opparbeidd.
4. Grønt område GV reduseres i bredde til lik bredde som ved eiendom gbnr. 137/445. Byggegrense justeres tilsvarende.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne tek reguleringsplanen til orientering. Viktig at loven om universell utforming vert følgd

Samrøystes vedteke.

RMNF - 030/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne tek reguleringsplanen til orientering. Viktig at loven om universell utforming vert følgd

031/16: 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Eikhovden, plan-id 1263-201511

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Eikhovden, plan-ID 1263-201511, ut til høyring og offentleg ettersyn på følgjande vilkår:

1. Nytt rekkefølgekrav: Gang- og sykkelveg mellom Ostereidet senter og Ostereidet skule skal fullførast langs heile strekninga eller vere sikra opparbeidd gjennom avtale med vegeigar før det vert gjeve bruksløyve til bustader i planområdet.
2. Tillegg til § 3.9: Fortau o_SF5 skal vere ferdig opparbeidd før bruksløyve for bustadar i BFS3-6 med tilkomst frå o_SV3.
3. Tillegg til § 3.10: Fortau o_SF4 skal vere ferdig opparbeidd før bruksløyve for bustadar med tilkomst frå o_SV4.
4. Ny 4.2.6: Del av leikeplassar og del av leikeområde innanfor f_BUT1 som grensar mot trafikkareal og anna vegareal skal sikrast med gjerde.
5. Tillegg til § 4.4.1: Det kan førast opp skjermvegg for avfallsdunkar innanfor områda.
6. Mogleg løysing for vatn og avlaup, inkludert overvasshandtering, må omtalast i planskildringa kapittel 8. Planskildringa 6.13 må rettast.
7. Plantekniske tilhøve som nemnt i vurderinga må rettast.

31.08.2016 PLAN- OG MILJØUTVALET

Fellesframlegg:

Endring til rådmannen sitt framlegg:

Rådmannen sitt framlegg, unnateke punkt 1 vart samrøystes vedteke.

PM - 104/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Eikhovden, plan-ID 1263-201511, ut til høyring og offentleg ettersyn på følgjande vilkår:

1. Tillegg til § 3.9: Fortau o_SF5 skal vere ferdig opparbeidd før bruksløyve for bustadar i BFS3-6 med tilkomst frå o_SV3.
2. Tillegg til § 3.10: Fortau o_SF4 skal vere ferdig opparbeidd før bruksløyve for bustadar med tilkomst frå o_SV4.
3. Ny 4.2.6: Del av leikeplassar og del av leikeområde innanfor f_BUT1 som grensar mot

- trafikkareal og anna vegareal skal sikrast med gjerde.
4. Tillegg til § 4.4.1: Det kan førast opp skjermvegg for avfallsdunkar innanfor områda.
 5. Mogleg løysing for vatn og avlaup, inkludert overvasshandtering, må omtalast i planskildringa kapittel 8. Planskildringa 6.13 må rettast.
 6. Plantekniske tilhøve som nemnt i vurderinga må rettast.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne tek planen til orientering, Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 031/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne tek planen til orientering, Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

032/16: 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Langheiane B8 og B9

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplanen for Langheiane B8 og B9, gbnr. 188/772 m.fl., ut til offentleg ettersyn på vilkår av at følgjande først vert endra av planfremjar:

1. Føresegn 5.2.1 vert endra til: «*Maksimal utnytting for BBB er 100%. Areal for parkering under bakken og under beplanta dekke skal ikkje reknast med.*»
2. Bodareal skal inngå i rekneskapet for parkeringsutrekning, jf. krav frå områdeplanen for Knarvik Aust. Planskildringa må verte oppdatert i tråd med dette.
3. Føresegn 1.1.1 vert endra til: «*Tiltak som parkeringsplasser, trappar, støttemurar og mindre liknande tiltak kan plasserast utanfor regulerte byggegrenser. Sjå unntak i § 6.3.1.*»

.....

31.08.2016 PLAN- OG MILJØUTVALET

Sæbjørg Hageberg Kjeka-Krf kom under handsaming av denne saka og avløyste vara Egil Magnar Eidsnes-Krf.

Fellesframlegg v/Håkon Reigstad-Sp:

Tillegg/ending til rådmannen sitt framlegg:

1. *Føresegn 5.2.1 vert endra til: «Maksimal utnytting for BBB er 100%. Areal for parkering under bakken skal ikkje reknast med.»*
2. *Bodareal skal inngå i rekneskapet for parkeringsutrekning, jf. krav frå områdeplanen for Knarvik Aust. Planskildringa og føresegn 5.5.1 må verte oppdatert i tråd med dette.*

Det bør vurderast å flytte overflateparkering bort frå inngangsparti. Dette for å auka tryggleik for gåande og syklende til bustadane.

Nytt pkt. 4. Utnyttingsgraden BBB er 115%. Plankart og føresegner oppdateres i forhold til dette.

Framlegget vart samrøystes vedteke.

PM - 100/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplanen for Langheiane B8 og B9, gbnr. 188/772 m.fl., ut til offentleg ettersyn på vilkår av at følgjande først vert endra av planfremjar:

1. Føresegn 5.2.1 vert endra til: «Maksimal utnytting for BBB er 100%. Areal for parkering under bakken skal ikkje reknast med.»
2. Bodareal skal inngå i rekneskapet for parkeringsutrekning, jf. krav frå områdeplanen for Knarvik Aust. Planskildringa og føresegn 5.5.1 må verte oppdatert i tråd med dette.
3. Føresegn 1.1.1 vert endra til: «Tiltak som parkeringsplasser, trappar, støttemurar og mindre liknande tiltak kan plasserast utanfor regulerte byggegrenser. Sjå unntak i § 6.3.1.»
4. Utnyttingsgraden BBB er 115%. Plankart og føresegner oppdateres i forhold til dette.

Det bør vurderast å flytte overflateparkering bort frå inngangsparti. Dette for å auka tryggleik for gåande og syklende til bustadane.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek planen til orientering . Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 032/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek planen til orientering . Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

033/16: 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Åsgard småbåthamn

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplanen for Åsgard småbåthamn, gnr. 22 bnr. 6, 16, 17 m.fl. ut til offentleg ettersyn.

.....

31.08.2016 PLAN- OG MILJØUTVALET

Rådmannen sitt framlegg vart samrøystes vedteke.

PM - 101/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplanen for Åsgard småbåthamn, gnr. 22 bnr. 6, 16, 17 m.fl. ut til offentleg ettersyn.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek planen til orientering, Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 033/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek planen til orientering, Viktig at loven om universell utforming vert følgd.

034/16: Høyring - politisk styringsstruktur og reglement for Lindås kommune

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Utkast til politisk styringsstruktur og reglement vert tatt til orientering. Det vert fremma følgjande framlegg til endringar:

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek saka til orientering.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 034/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek saka til orientering.

035/16: Områderegeringsplan for Ostereidet Sentrum, 1.gongs handsaming

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Plan- og miljøutvalet vedtek å leggje Områderegeringsplan for Ostereidet sentrum (PlanID1263-201503) ut til offentleg ettersyn i medhald av plan- og bygningslova sin §12-10.

31.08.2016 PLAN- OG MILJØUTVALET

Rådmannen sitt framlegg vart samrøystes vedteke.

PM - 099/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Plan- og miljøutvalet vedtek å leggje Områdereguleringsplan for Ostereidet sentrum (PlanID1263-201503) ut til offentlig ettersyn i medhald av plan- og bygningslova sin §12-10.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek planen til orientering med denne merknaden: Kvifor 1,5 parkeringsplass pr. enheit. ? RMNF meiner det bør leggjast tilrette for 2 parkeringsplasser pr. bueinheit.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 035/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek planen til orientering med denne merknaden: Kvifor 1,5 parkeringsplass pr. enheit. ? RMNF meiner det bør leggjast tilrette for 2 parkeringsplasser pr. bueinheit.

036/16: Sak om framtidig organisering læringscenteret (LOAS) i Kvernhusmyrane 20

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Rådmannen tilrår at vedtak fatta i KO sak 008/16 vert ståande med at læringscenteret går inn som ein del av bygget til ny Knarvik barneskule.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek rådmannen sitt framlegg til orientering.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 036/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek rådmannen sitt framlegg til orientering.

037/16: Knarvik barneskule. Idrettshall og elevkapasitet

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

1. Kommunestyret vedtar å byggje ei fleirbrukshall i handballstorleik (25m x45 m aktivitetsflate) med ei 1/4 utviding av hallen med klatrevegg.
2. Kommunestyret vedtar å byggje ei skule for 450 elevar.
3. Ny revidert ramme vert 222 mill kr inkl mva. Dette vert lagt inn i økonomiplanarbeidet høsten 2016.

17.10.2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådet tek saka til orinetering.

Samrøystes vedteke.

RMNF - 037/16 VEDTAK/INNSTILLING/UTTALE:

Rådet tek saka til orinetering.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
040/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016
	Eldrerådet	PS	
	Levekårsutvalet	PS	
	Kommunestyret	PS	

Saksbehandlar	ArkivsakID
Leni Dale	16/2641

Framlegg til Planprogram for Helse, sosial og omsorgsplan

Vedlegg:

Planprogram -Kommunedelplan Helse sosial og omsorg 2017 -2027Uttale planprogram helsesosial og omsorg

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Planprogram for kommunedelplan helse, sosial og omsorg 2017 -2027 blir vedteke slik det ligg føre.

Saksopplysningar:

Politisk handsaming

Saka skal til uttale Eldrerådet og Råd for menneske med nedsett funksjonsevne

Saka skal til innstilling i Levekårsutvalet

Saka skal avgjerast i Kommunestyret

Bakgrunn

Framlegg til planprogram for kommunedelplan helse, sosial og omsorg har vore til høyring. Rådmannen har vurdert høyringsinnspelet og utarbeidd endeleg framlegg til kommunedelplan for helse, sosial og omsorg for 2017 -2027.

Vurdering

Planverktøyet skal vera i samsvar med overordna planverkty. Kommunedelplan for

helse, sosial og omsorg dannar med dette utgangspunktet for ein 4-årig handlingsdel på kommunenivå og verksemdsplanar på einingsnivå/avdelingsnivå. Handlingsdelen skal rullerast årleg, og endringar i overordna planverkty kan arbeidast inn i rullert kommunedelplan for helse, sosial og omsorg.

I samband med høyringa har det kome eit innspel. Dette frå Frivillighetssentralen ved avdelingsleiar. Dei skriv at det er to tema som ofte kjem seint inn, eller blir utelatt i planarbeid, og som regel blir etterpurt når kvardagen kjem. Det er samarbeid med frivillige og kultur. Kommunenes Sentralforbund (KS) legg stor vekt på at det offentlege må samarbeide med dei frivillige, særskilt innan omsorg. Alle innbyggjarar treng kulturopplevingar i ein eller annan form. Kultur er god medisin.

Rådmannen er samd i innspela og har gjort justeringar i kap. 5 som omhandlar tema og avgrensing av innhald. Hovudtema som planen skal omhandle, kulepunkt 5 er utvida til «*Aktiv brukarrolle, pårørande ,frivillig arbeid og kultur.*» *Referansegruppe 1 vert utvida til å omfatte også representantar for leiarar og tilsette i eining for kultur.* Dette skal vera med å sikra ei tidleg kopling i prosessen for områda frivillig arbeid og kultur.

Rådmannen vurderer det slik at ein kan ta til med prosess for å utarbeide framlegg til kommunedelplan for helse, sosial og omsorg.

LINDÅS KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR HELSE, SOSIAL OG OMSORG 2017 - 2027

PLANPROGRAM, 8. DESEMBER 2016

DER DRAUMAR BLIR RØYNDOM

Innhald

1. Bakgrunn for planarbeidet
2. Føremål
3. Føringer for planarbeidet
4. Mål
5. Tema og avgrensing av innhald
6. Planprosess og medverknad
7. Framdrift

1. Bakgrunn for planarbeidet

Kommunestyret vedtok i sak 10/13 «kommunedelplan for helse og omsorg 2013 -2020, oppstart, mandat og omfang». Planprosessen starta opp i 2013 og eit endeleg vedtak av planen skulle skje tidleg hausten 2014. Planen vart ikkje ferdig innan den opphavlege fristen og vart av ulike årsaker ytterlegare utsett. Planarbeidet som no startar opp må ta opp i seg nye og endra føringar frå sentrale myndigheiter. Det er behov for å sjå samla på fagområda innfor sektor helse, sosial og omsorg, slik at ein kan definere og prioritere tiltak i eit tverrfagleg perspektiv og heilskap i tenestetilbodet. Av denne grunn vert det føreslått at kommunedelplanen også skal omfatte området sosial og at namnet vert endre til «Helse, sosial og omsorgsplan.»

Langsiktig samordna planlegging og tilstrekkeleg kunnskap om utviklingstrekk som påverkar tenestebehovet, er grunnlaget for å oppretthalde ei trygg og god helse-, sosial og omsorgsteneste. Nye nasjonale reformer, planar og lovverk medfører stort endringsbehov i helse, sosial og omsorgstenestene. I tillegg representerer utvikling i demografi, levekår og sosiale helseforskjellar store utfordringar i åra framover. For å møte desse utfordringane er det nødvendig å utvikle nye strategiar og verkemiddel. Helse, sosial og omsorgsplan skal vera eit overordna styringsdokument som skal klargjere og konkretisere dei utfordringane Lindås kommune står over for, samt tydeleggjere nødvendige strategiske grep for å møte desse.

2. Føremål

Føremålet med planen er å utarbeide ein heilskapleg og overordna plan og strategi for heile helse, sosial- og omsorgsområdet. Kommunedelplanen er eit politisk dokument og styringsverktøy for å oppnå målsetjinga kommunen har i høve til området. Kommunedelplanen er eit verktøy både for dagleg og langsiktig arbeid og skal vere eit konkret arbeidsverktøy for politisk handsaming av saker som vedkjem helse, sosial og omsorgssektoren.

Det skal i denne prosessen utarbeidast ein kommunedelplan for helse, sosial og omsorgssektoren, som synleggjer behov og prioriterte tiltak i ein periode på inntil 10 år. Kommunedelplanen dannar utgangspunktet for ein 4-årig handlingsdel på kommunenivå og verksemdsplanar på eining- og avdelingsnivå. Handlingsdelen skal rullerast årleg.

Kommunedelplanen skal til politisk handsaming haust 2017.

Gjennom planarbeidet skal ein sikre god forankring gjennom medverknad både frå innbyggjarar, aktørar som deltek i sektoren til dagleg, tilsette og brukarorganisasjonar.

3. Føringer for planarbeidet

Planarbeidet tek utgangspunkt i kommuneplanen sin samfunnsdel , og vil sjå innhaldet i denne i samanheng med nasjonale føringar for helse, sosial og omsorgsfeltet.

(Lovverk, rettleiarar, stortingsmeldingar og NOU år)

4. Mål

Effekt mål ein ønskjer å oppnå gjennom planprosessen er at Lindås kommune har:

1. heilskapleg oversyn over stoda; styrke, utfordringar og behov i høve til tenestetilbodet innafor sektor helse, sosial og omsorg.
2. prioritert tiltak innafor sektoren med fokus på tverrfagleg samarbeid.
3. ein heilskapleg innsats i høve til prioriterte utvikingsområde.
4. gjennom medverknad i prosessen både frå tilsette og mottakarar av tenestetilbodet har lagt grunnlag for eigarskap til tiltak og prioriteringar i helse, sosial og omsorgsplanen .
5. eit oppdatert handlingsprogram med klar oversikt over prioriterte områder og rekkefølga i prioriteringa.

5. Tema og avgrensing av innhald

I prosessen inngår det å utarbeide ein Helse ,sosial og omsorgsplan for områda innan denne sektor i Lindås kommune. Denne skal erstatte tidlegare kommunedelplanar for fagområda.

Helse, sosial og omsorgsplan skal gjennom planprosessen ta utgangspunkt i prioriteringar i overordna planstrategi for kommunen, inn mot samfunnsdelen i kommuneplanen. Helse, sosial og omsorgsplan skal ha fokus på det faglege innhaldet i tenestetilbod innafor området, og vil ikkje omhandle byggtkniske kvalitetar. Prioriteringar inn mot bygg må vurderast i samband med prosess knytt til økonomiplanen. Folkehelse i alle livsfasar og fokus på helsefremjande og førebyggjande arbeid er eit førande prinsipp for kommunedelplan helse, sosial og omsorg.

Hovudtema som planen skal omhandle:

- Kunnskapsbasert praksis og kvalitet
- Innovasjon og velferdsteknologi
- Kompetanseutvikling
- Kvardagsmeistring
- Aktiv brukarrolle, pårørande, frivillig arbeid og kultur
- Tverrfagleg og koordinerande tenester

6. Planprosess og medverknad

1. Organisering

Politisk styringsgruppe:	Levekårsutvalet
Administrativ styringsgruppe:	Rådmannen si leiargruppe
Prosjektansvarleg:	Organisasjonssjef
Prosjektleiari:	Kommunalsjef helse og omsorg
Prosjektgruppe:	Einingsleiariar: helse, sjukeheim, heimetenesta, NAV, funksjonshemma Rådgivar stab Folkehelsekoordinator Kommuneoverlege Representant for tilsette (HTV)
Referansegruppe 1:	Representantar for leiariar og tilsette i helse, sosial og omsorgstenesta og kultur Kommunepsykolog Representant for fastlegar Hovudverneombod
Referansegruppe 2:	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne Eldrerådet Brukarorganisasjonar Ungdomsråd

2. Medverknad

I prosessen legg ein opp til stor grad av medverknad frå ulike aktørar som har interesse av innhaldet i planarbeidet.

- Brukarorganisasjonar skal sikrast informasjon og ha høve til å kome med innspel undervegs i prosessen
- Aktørar innafor helse, sosial og omsorgssektoren skal sikrast informasjon og ha høve til å kome med innspel undervegs
- Deltakarane i prosjektgruppa må bruke referansegruppene aktivt undervegs

3. Høyring

Framlegg til planprogram blir sendt ut på høyring til alle avdelingane i helse, sosial og omsorg, lagt ut på heimesida til kommunen og i ekspedisjonen på rådhuset. I tillegg blir planarbeidet kunngjort i dei to lokalavisene i regionen. Høyringsfristen er sett til 6 veker. Dette i samsvar med plan og bygningslova §§ 11-4 og 11-5.

7. Framdrift

Framdriftsplan for utarbeiding av planprogram og kommunedelplan helse, sosial og omsorg:

Aktivitet	Haust 2016	Vår 2017	Haust 2017
Framlegg til planprogram – rådmannen si innstilling	15.08.		
Framlegg til planprogram – Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	29.08.		
Framlegg til planprogram- Eldrerådet	30.08.		
Framlegg til planprogram - Levekårsutvalet	30.08.		
Offentleg kunngjering	05.09.		
Frist for merknader og innspel til planprogrammet	19.10.		
Planprogram – rådmannen si innstilling	08.11.		
Vedtak av planprogram - Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	21.11.		
Vedtak av planprogram- Eldrerådet	22.11.		
Vedtak av planprogram – Levekårsutvalet	22.11.		
Vedtak av planprogram - Kommunestyret	08.12.		
Framlegg til kommunedelplan – rådmannen si innstilling		09.05.	
Framlegg til kommunedelplan – Råd for menneske med nedsett funksjonsevne		29.05.	
Framlegg til kommunedelplan - Eldrerådet		30.05.	
Framlegg til kommunedelplan – Levekårsutvalet		30.05.	
Høyringsperiode – Framlegg til kommunedelplan		06.06 - 18.07.	
Kommunedelplan – rådmannen si innstilling			15.8
Kommunedelplan - Råd for menneske med nedsett funksjonsevne			28.08.
Kommunedelplan - Eldrerådet			29.08.
Kommunedelplan - Levekårsutvalet			29.08.
Vedtak av kommunedelplan Helse, sosial og omsorg – kommunestyret			21.09.

Fra: Per Ole Ekker

Sendt: 2. september 2016 10:00

Til: Leni Dale

Kopi: Ole Georg Hoaas; Øyvind Stang

Emne: Kommunedelplan for helse, sosial og omsorg 2017-2027

Hei!

Eg vil kome med innspel kring framlegg til planprogram for «Kommunedelplan for helse, sosial og omsorg 2017-2027»

Pkt 5 – Tema og avgrensing av innhald

«Folkehelse i alle livsfasar og fokus på helsefremjande og førebyggjande arbeid er eit førande prinsipp for kommunedelplan helse, sosial og omsorg.»

Det er **to tema** som ofte kjem seint inn, eller blir utelatt i planarbeid, og som regel blir etterpurd når kvardagen kjem:

Samarbeid med frivillige:

Kommunenens Sentralforbund (KS) legg stor vekt på at det offentlege må samarbeide med dei frivillige, særskilt innan omsorg.

Diverre ser ein ofte at i planarbeid blir den frivillige ressursen hengt på «som ein del av festtalen».

Det er først når ein skal begynne å arbeide i henhold til plan at ein etterspør frivillig hjelp. Og den som ikkje har ein form for eigerskap og inkludering vil sansynlegvis vere vanskeleg å få tak i etterpå. Eg oppmoder prosjektleiinga om å etablere kontakt med frivillige aktørar så tidleg som mogleg i planprosessen for å nyttiggjere seg ressursen når kvardagen kjem.

Kultur:

Alle innbyggjarar treng kulturopplevingar i ein eller annan form. Kultur er god medisin. Kultur som aukar livskvaliteten vil ofte kome for seint inn i planprosessane og vere vanskeleg og ofte kostbart å få inn att.

Kultur er ikkje avkobling, kultur er tilkobling. Men då må det koblast til så tidleg i prosessane at dei gode tankar og idear kjem fram i planarbeidet.

Eg oppmoder prosjektleiinga om å spele på lag med kulturaktørar tidleg i planprosessen.

Lukke til vidare med ein særskilt viktig plan

mvh

Per Ole Ekker

Dagleg leiar Frivilligsentralen

Tlf: +47 56 37 51 54 / 995 54 540

per-ole.ekker@lindas.kommune.no

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
074/16	Levekårsutvalet	PS	22.11.2016
041/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016

Saksbehandlar	ArkivsakID
Astrid Namtvedt Sylta	16/8

Høyring - ny rammeplan for barnehage

Vedlegg:

Høringsutkast ny rammeplan (L)(1093333)

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Lindås kommune gjev høyringssvar slik det kjem fram i saksutgreiinga.

Saksopplysningar:

Politisk handsaming

Saka skal avgjerast i Levekårsutvalet.

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet har lagt forslag til ny rammeplan for barnehage ut på høyring, høyringsfristen er 20.01.2017. Målet er at den nye planen skal takast i bruk hausten 2017. Hovudfokuset i utkast til ny rammeplan er knytt til innhald og kvalitet på oppgåvene i barnehagen. Barnehagelova med forskrift regulerer barnehagen som pedagogisk verksemd. Rammeplan for barnehagens innhald og oppgåver har status som forskrift og utdjuper kva det pedagogiske tilbodet i barnehagen skal innehalde. Planen er barnehagesektoren sitt styringsdokument for planlegging, gjennomføring og vurdering av innhaldet.

Våren 2016 kom meld.st. 19 (2015-2016) *Tid for lek og læring, bedre innhold i barnehagen*. Denne meldinga konsentrer seg om det som påverkar kvaliteten på innhaldet i barnehagen, og den er relevant for arbeidet med ny rammeplan. I tillegg byggjer høyringsutkastet på NOU 2010:8 *Med forskartrang og lekelyst*, NOU 2014:7 *Elevenes læring i fremtidens skole*, NOU 2015:8 *Fremtidens skole- Fornyelse av fag og kompetanser*, NOU 2015:2 *Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososial skolemiljø og Prop. 33L (2015-2016) Endringer i*

barnehageloven (tilsyn mm) og Innst. 344 I (2015-2016).

Dei viktigaste premissane i den nye rammeplanen er formåls- og innhaldsbestemmelsane i barnehagelova. Det betyr at også den nye rammeplanen skal byggje på den nordiske barnehagetradisjonen, og gje rom for ulike eigarar og ulike barnehageprofilar.

Sentrale prinsipp frå tidlegare rammeplanar av 1996 og 2006 er føreslege å vidareførast. Synet på barn og barndom, eit heilheitleg læringsomgrep og barnehagen som arena for omsorg, leik, læring og danning står sentralt i det nye utkastet til rammeplan. Samfunnsutvikling og ny kunnskap om barn og barnehagar viser at sjølv om det beste i norsk barnehagetradisjon skal vidareførast, skal rammeplanen vere oppdatert i høve til ny forskning.

Større endringar:

1. Omfang

Rammeplanen er ei forskrift eller eit vedtak som seier noko om barnehagen sine plikter. Det er difor viktig at rammeplanen er tydeleg på kva rammer barnehagen er pliktig å arbeide innanfor.

Ein gjennomgang av rammeplanen frå 2006 viser at store delar av planen ikkje handlar om rettar og plikter. Planen inneheld informasjon og tankar om barn og samfunn, eller viser til plikter som er fastsett i anna regelverk. I store delar av planen er bestemmelsane formulert som «bør», og ordlyden er så vag og skjønsmessig at den kan skape tvil om innhaldet.

Departementet meiner at eit naturleg grep for å gjere den nye rammeplanen tydlegare enn planen frå 2006, er å fjerne delar av teksten som ikkje gjeld rettar og plikter. Etter departementet sitt syn vil eit slikt grep føre til at dei nasjonale føringane for barnehagen kjem tydelegare fram, samstundes som rammeplanen vert kortare og meir konsis. Departementet meiner at ein meir konsis rammeplan vil gjere det enklare for personalet, eigar, tilsynsmynde og foreldre å orientere seg i planen.

For å ivareta barnehagesektoren sitt behov for informasjon og rettleiing, vil det verte utarbeidd veiledningsmateriell til den nye rammeplanen.

2. Struktur

Når den nye rammeplanen er kortare og meir konsis enn dei tidlegare rammeplanane, meiner departementet at det er mindre behov for å vidareføre den tredelte strukturen. Innhaldet er no sortert i 8 kapittel.

Kapittel 6 i den nye rammeplanen er tydeleg på ansvar og rollar i barnehagen.

3. Innhald

Høyringa inneheld fleire større endringar i innhaldet i barnehagen

- Tydelege føringar på korleis eigar, styrar, pedagogisk leiar og anna personale skal arbeide for å sikre at alle barn får eit kvalitetsmessig godt barnehagetilbod
- Formålsparagrafen frå 2010 er konkretisert i rammeplanen sin omtale av verdigrunnlag og føremål. Tema som demokrati, mangfald, likeverd og bærekraftig

- utvikling og helse er tydeleggjort som ein del av barnehagen sitt verdigrunnlag.
- Barnehagen sitt heilheitlege oppdrag er gjort meir forpliktande ved at det er formulert mål for personalet sitt arbeid med omsorg, leik, danning, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk.
- Rammeplanen er betre tilpassa behova til dei yngste barna
- Tydelege føringar for barnehagen sitt arbeid med å førebyggje, avdekke og handtere krenkingar og mobbing
- Tydelege krav til at barn skal ha fysisk aktivitet og at barnehagen skal fremje barna si fysiske og psykiske helse
- Tydelege føringar for barnehagen sitt ansvar for å utvikle barn si interesse og forståing for eit mangfaldig samfunn
- Tydelege krav til progresjon i barnehagen sitt innhald
- Fagområda er justerte for å sikre at innhaldet er fagleg oppdatert / relevant
- Tydelege føringar for barnehagen sitt ansvar for å sikre at barn med anna morsmål enn norsk får god oppfølging i utviklinga av norsk som andrespråk
- Tydelege føringar for barnehagen sitt arbeid med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon og vurdering
- Tydelege føringar for tilrettelegging av tilbodet for barn som treng ekstra støtte

Departementet ber høyringsinstansane særleg vurdere om

- Forslaget til ny rammeplan fungerer som eit tydelegare styringsdokument
- Forslag til ny rammeplan fungerer som eit veileigna arbeidsdokument for barnehagepersonalet
- Forslaget til ny rammeplan ivaretek barnehagen sitt breie samfunnsmandat
- Kva delar av rammeplanen som bør utdjupast i veiledningsmateriell

Vurdering

Når ein samanliknar rammeplan frå 2006 med utkastet til ny rammeplan, er det mykje positivt å lese. Planen byggjer på det beste i norsk barnehagetradisjon, og den vektlegg nyare forskning. Dei nasjonale føringane for barnehage kjem tydeleg fram, noko som vil gjere planen enklare å bruke.

Kapittel 6 i den nye planen er tydeleg på ansvars- og rollefordeling. Kva oppgåver som ligg til dei ulike rollane, og kva oppgåver som gjeld alle som arbeider i barnehagen. Under dei ulike tema / fag kjem det tydeleg fram kva barna skal oppleve/lære, og kva personalet skal gjere. Der det i tidlegare rammeplan stod *bør*, står det no *skal*.

Eitt av tema i den nye planen er *livsmestring og helse*. Barnehagen skal ha ein helsefremjande og førebyggjande funksjon og bidra til å utjevne sosial ulikskap. I *Den norske mor-og barn undersøkinga* (MoBa) kjem det fram at barn frå lavinntektsfamiliar er mest sårbare for å utvikle symptomar på depresjon og angst. Undersøkinga viser at når økonomien i lavinntektsfamiliar buttar, aukar symptomta hjå barn. Dette gjeld ikkje for barn som går i barnehage. Norske *høgkvalitetsbarnehagar* beskyttar barn frå lavinntektsfamiliar mot depresjon og angst. (Artikkel av Arne Holte: *Sats bredt på psykisk helse i barnehagen og skolen*).

Under tema *barn og barndom* står det, sitat: «*Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage får en god barndom preget av trivsel, vennskap, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en*

forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar som grunnlag for eit godt liv.»

Samfunnsmandatet som barnehagen har fått, er stort og omfattande!

Lindås kommune har vedteke Kvalitetsplan for oppvekst 2016-2028. Under Folkehelse – barn og unge i Lindås står det, sitat: *«Frå forskning veit vi at gode kår i barndommen gir grunnlag for eit godt liv med god helse. Både økonomi i barnefamiljar, inkludering i gode barnehagar og skular, sunne vanar, nærmiljø og fritid er viktige faktorar. Ei god ungdomstid er avgjerande for den enkelte og for samfunnet. Kommunen ønskjer å prioritere barn og unge sine levkår høgt. Utdanningsløpet tek til i barnehagen.»*

Ved å gå djupare inn i Kvalitetsplanen vil ein finne mange tema/målsetjingar som samsvar med innhaldet i utkast til ny rammeplan. Dette teiknar godt for arbeidet i barnehagane i Lindås!

I samband med høyringa vert det halde regionale høyringskonferansar i regi av av departementet. Representantar frå oppvekst i Lindås skal delta på denne. Alle barnehagane i kommunen er og inviterte. Tema ny rammeplan vil og verte tatt opp på styrarsamling der alle barnehagane i Lindås er representerte.

Slik vurderer Lindås spørsmåla frå departementet:

- Forslaget til ny rammeplan fungerer som eit tydlegare styringsdokument

Ja, den nye rammeplanen er tydeleg på forventningar. Den inneheld klare mål for dei ulike fagområda.

- Forslag til ny rammeplan fungerer som eit veileigna arbeidsdokument for barnehagepersonalet

Ja, planen inneheld tydeleg forventningar til personalet i barnehagen.

- Personalet skal.....
- Barnehagen skal bidra til at barna.....
- Tydeleg ansvars- og rolle fordeling

- Forslaget til ny rammeplan ivaretek barnehagen sitt breie samfunnsmandat

Ja, gjennom arbeid med mange ulike tema vert samfunnsmandatet ivareteke

- Livsmestring
- Demokrati
- Likeverd og likestilling
- Bærekraftig utvikling
- Mangfald
- Handlingane våre i dag får konsekvensar for framtida!

- Kva delar av rammeplanen som bør utdjupast i veiledningsmateriell

Som tidlegare sagt vil representantar frå oppvekst og tilsette i barnehagane i Lindås delta på høyringskonferansen 24.11.2016. Høyringsfristen er sett til 20.01.2017. Gjennomgangen av høyringsutkastet, og faglege drøftingar, vil gje oss eit godt grunnlag til å vurdere kva tema som bør utdjupast i veiledningsmateriell. Temaet vil og verte drøfta på styrarsamling. Rådmannen vil kome med innspel til veiledningsmateriell når dette er gjort.

.....

Høringsutkast pr. 20.10.2016

Forskrift X om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dato med hjemmel i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 2 syvende ledd.

Forord

Stortinget har i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver, jf. §§ 1, 1 a, 2, 3, 4 og 5. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver.

Rammeplanen trer i kraft dato. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 1. mars 2006 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Innhold

Høringsutkast	1
Forskrift X om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver	1
Forord	1
1. Barnehagens verdigrunnlag.....	4
Barn og barndom.....	4
Demokrati.....	4
Mangfold og gjensidig respekt	4
Likestilling og likeverd	5
Bærekraftig utvikling	5
Livsmestring og helse	5
Barnehager med særlige formål.....	6
2. Barns medvirkning.....	6
3. Samarbeid mellom hjem og barnehage	7
3. Barnehagens formål og innhold	7
Barnehagens skal ivareta barnas behov for omsorg	7
Barnehagens skal ivareta barnas behov for lek.....	8
Barnehagen skal fremme danning	8
Barnehagen skal fremme læring	8
Barnehagen skal fremme sosial kompetanse.....	9
Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse.....	9
Samisk barnehagetilbud	10
4. Barnehagens arbeidsmåter	10
Progresjon	11
Barnehagens digitale praksis	11
5. Barnehagens fagområder	11
Kommunikasjon, språk og tekst	12
Kropp, bevegelse, mat og helse	12
Kunst, kultur og kreativitet.....	13
Natur, miljø og teknologi.....	14
Antall, rom og form	15
Etikk, religion og filosofi	15
Nærmiljø og samfunn.....	16
6. Ansvar og roller	17
Barnehageeier.....	17
Styrer	17

Pedagogisk leder	18
7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet.....	18
Planlegging	18
Vurdering.....	19
Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte	20
8. Overganger	20
Når barnet begynner i barnehagen	20
Overgangen mellom barnehage og skole.....	20

HØRINGSUTKAST

1. Barnehagens verdigrunnlag

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves gjennomgående i barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ta utgangspunkt i en helhetlige tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og dannelse skal ses i sammenheng.

Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet. Dette er verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn, og som er forankret i menneskerettighetene.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og å sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. Personalet skal være rollemodeller i barnehagen og ha et bevisst forhold til sin rolle.

Barn og barndom

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar som grunnlag for et godt liv.

Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn. Dette er et overordnet prinsipp som gjelder for all barnehagevirksomhet.

Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv. Barnehagen skal gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner.

Demokrati

Gjennom deltakelse i barnehagens fellesskap skal barna gis mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barna skal få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold. Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap. Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag.

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barn skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal

bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.

Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i verdier og kultur, gi rom for barnas egen kulturskaping og bidra til at alle barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle felleskap. Barnehagen skal by på varierte impulser, opplevelser og erfaringer og omfatte lokale, nasjonale og internasjonale perspektiver.

Likestilling og likeverd

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling. Disse verdiene skal prege barnehagens arbeid slik at alle barna har like muligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, etnisitet, kultur, sosial status, språk og religion. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering.

Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling mellom kjønn og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Uavhengig av kjønn skal alle ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger og samfunnets forventninger om likeverd og likestilling.

Bærekraftig utvikling

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.

Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen.

Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forbyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapping i løpet av barnehagedagen.

Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske kompetanse. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og vite hvordan den kan forebygges og oppdages omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet.

Barnehager med særlige formål

Alle barnehager er forpliktet til å oppfylle barnehagens formål slik dette er beskrevet i barnehageloven § 1 og i rammeplanen.

Barnehageloven § 1 a gir private barnehager adgang til å bestemme at verdiene i barnehagelovens formålsbestemmelse ikke skal forankres i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Den enkelte barnehage kan derfor ha en innfallsvinkel til formålsbestemmelsen som samsvarer med religiøs eller filosofisk overbevisning.

Barnehageloven § 1 a gir også private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke, adgang til å fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål som et supplement til barnehagelovens formålsbestemmelse.

Bestemmelser om særlige formål skal fastsettes i barnehagens vedtekter. For barnehager som fastsetter særlige bestemmelser om livssynsformål, skal det fremgå av vedtektene hva disse innebærer.

Uavhengig av om barnehagen velger en annen innfallsvinkel til formålsbestemmelsen, eller fastsetter særlige bestemmelser om livssynsformål, er barnehagen forpliktet til å ivareta verdiene i formålsbestemmelsen som er forankret i menneskerettighetene.

2. Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få uttrykke sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven §§ 1 og 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1. Barna skal få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av det som skjer i barnehagen. Alle barn skal erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Også de yngste barna har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp de yngste barnas ulike uttrykk og behov.

Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

3. Samarbeid mellom hjem og barnehage

Foreldrene har hovedansvaret for sine barns oppdragelse. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene, jf. barnehageloven §§ 1 og 4.

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget.

På individnivå skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får innflytelse på den individuelle tilretteleggingen av tilbudet.

Gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger om barnegruppens trivsel, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får innflytelse på barnehagens arbeid med å skape et helhetlig omsorgs-, leke- og læringsmiljø for barnegruppen.

Foreldresamarbeidet skal alltid ha barnas beste som mål.

3. Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig og variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og bidrar samlet til barns allsidige utvikling. Barnehagen skal være en kulturarena hvor barnet er medskaper av egen kultur.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått og respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger.

Personalet i barnehagen skal:

- legge til rette for at barna kan knytte seg til personalet og til hverandre
- sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen
- møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn
- være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet
- støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og til selv å kunne ta imot omsorg
- bidra til at barna kan utvikle tillit til seg selv og andre

Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling, læring, sosiale og språklige samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek; ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek; alene og sammen med andre.

Personalet i barnehagen skal:

- organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek
- bidra til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer
- fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
- observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser
- veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
- være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barnas lek

Barnehagen skal fremme danning

Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til at de kan delta aktivt i ulike fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur.

I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforskning skal barna få utvikle kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse slik at de kan bidra til endringer.

Personalet i barnehagen skal:

- støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse
- støtte barnas aktivitet, engasjement og deltakelse i fellesskapet
- synliggjøre og verdsette ulike behov, meninger og perspektiver i fellesskapet
- legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger
- utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler
- synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring

Barnehagen skal fremme læring

I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer og fenomener og bidra til meningsfull samhandling. Barnas nysgjerrighet og vitebegjær skal anerkjennes og stimuleres og ligge til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. Barna skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.

Personalet i barnehagen skal:

- sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling
- være oppmerksomme på barnas interesser og engasjement og legge til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter
- støtte og berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner
- utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold
- støtte barnas refleksjoner rundt situasjoner, temaer og fenomener og sammen med dem skape forståelse og mening
- sørge for at alle barn får utfordringer og mestringsopplevelser, og legge til rette for at de kan bidra i egen og andres læring

Barnehagen skal fremme sosial kompetanse

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal barna få oppleve seg selv som verdifulle, få venner og bidra i et sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet i barnehagen skal:

- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Kommunikasjon og språklig kompetanse er nødvendig for å forstå omverdenen, bygge relasjoner, kommunisere og samhandle med andre. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening.

Barnehagen skal anerkjenne barnas ulike språk og kommunikasjonsuttrykk og verdsette mangfold. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling. I barnehager for samiske barn i samiske distrikter skal barnehagen fremme barnas samiskspråklige kompetanse.

Personalet i barnehagen skal:

- anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
- legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler og får delta i språkstimulerende aktiviteter

- sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- være bevisst sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
- følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling
- bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme barnas norskspråklige kompetanse

Samisk barnehagetilbud

Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor. Barnehagen skal ivareta samisk tradisjonell kunnskap og kultur og det samiske i vår tid.

Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal vedtektsfeste at barnehagen har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å bruke samisk språk og formidle samisk kultur. Barnehagen skal ivareta sentrale elementer fra samisk barneoppdragelse og bygge på en samisk forståelse av naturen. I barnehager for samiske barn i samiske distrikt er det en forutsetning at barnehagens personale behersker samisk språk og har kunnskap om samisk kultur.

Innholdet i barnehagetilbudet til samiske barn utenfor samiske distrikt skal tilpasses barnas samiske bakgrunn. Dette innebærer at samiske barn og foreldre har rett til å forvente at barnehagens personale har kjennskap til og legger vekt på at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Så langt som praktisk mulig, skal det legges til rette for at barna i egnet form også kan få møte samisk språk.

4. Barnehagens arbeidsmåter

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og gi barn mulighet for medvirkning. Barnehagen skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert. Arbeidsmåtene kan bidra til å skape engasjement, interesse og motivasjon og gir mulighet til å tilføre nye erfaringer og opplevelser i barnehagen.

Personalet skal:

- ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i valg og gjennomføring av tema og prosjekter
- bygge på kreativitet og lek og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning
- veksle mellom spontane og planlagte aktiviteter
- stimulere barnas undring, evne til å stille spørsmål, søke opplevelser, ta initiativ og mestre nye ting
- gi barna varierte inntrykk og mulighet til å uttrykke seg på forskjellige måter
- arbeide tverrfaglig og helhetlig og se de ulike delene i rammeplanen i sammenheng
- inkludere nærmiljø og lokale forhold ved planlegging og gjennomføring av aktiviteter
- jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter bidrar til å realisere intensjonene i rammeplanen

Progresjon

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære nye ting og oppleve fremgang. Alle barna skal oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker og materiell og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Personalet i barnehagen skal:

- oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av
- planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn
- bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter
- legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter
- introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer
- sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materiell, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelig for barna

Barnehagens digitale praksis

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Barnehagen skal gi barna mulighet til å bruke digitale verktøy til å utforske, leke, lære og undre seg. Barnehagen skal snakke med barna om prinsipper for digital dømmekraft.

Barnehagen skal utøve digital dømmekraft i bruk av digitalt innhold. I bruk av digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna.

Personalet i barnehagen skal:

- utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk og ivareta barnas personvern
- legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- vurdere relevans og delta i barnas mediebruk
- utforske bruk av digitale verktøy sammen med barna

5. Barnehagens fagområder

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder og skal bidra til å fremme barnas trivsel og allsidige utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold.

Barnehagens verdigrunnlag og formål skal gi retning for og prege arbeid med fagområdene, og barnas rett til medvirkning skal ivaretas. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. Barnas interesse for fagområdene skal stimuleres, og barnehagen skal bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter ulike uttrykk og meninger. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforsking og skapende aktiviteter.

Barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i

arbeidet med fagområdene. Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen.

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforsking av muntlige språk så vel som skriftspråk.

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter

Personalet skal:

- skape et variert språkmiljø der barna opplever glede ved å bruke språket og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

Kropp, bevegelse, mat og helse

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn opplever bevegelsesglede, matglede og matkultur, mental og sosial velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling og opplever motivasjon og mestring ut ifra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

Gjennom arbeid med fagområdet skal barna få sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikolek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid

Personalet skal:

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp, og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltagelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn

Kunst, kultur og kreativitet

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltagelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve, og å skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna:

- har tilgang til ting og materiell som understøtter deres lekende og estetiske uttrykksformer

- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet

Personalet skal:

- samtale med barna om deres og andres kunst og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom skapende virksomhet og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen

Natur, miljø og teknologi

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen, får erfaringer med naturen som fremmer evne til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Barnehagen skal legge til rette for at barna får et mangfold av naturopplevelser og får oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna forblir nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, kan oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna:

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og blir kjent med hvordan de kan ta vare på naturen
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper
- får kjennskap til menneskets livssyklus

Personalet skal:

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring

- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om hvordan livet i naturen henger sammen
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna
- få erfaring med å bruke naturen som spiskammers

Antall, rom og form

Fagområdet handler om å utforske, oppdage og skape strukturer og sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med antall og telling, plassering, orientering, visualisering, sortering, sammenligning, måling og mønster. Det handler også om å stille spørsmål, resonnerer, argumentere og søke løsninger.

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna:

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- danner seg matematiske begreper og videreutvikler måter å uttrykke innholdet i og omfanget av disse
- leker og eksperimenterer med tall og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke disse på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- videreutvikler sin romforståelse ved å utforske romlige sammenhenger med kropp og sanser
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- løser matematiske problemer og opplever verdien av å prøve og feile

Personalet skal:

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning

Etikk, religion og filosofi

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfoldig og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få

anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft.

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna:

- blir kjent med kristen tro og kulturarv og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen og i lokalsamfunnet
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og å leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap

Personalet skal:

- formidle historier og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna opplevelser og kjennskap til merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og religioner og livssyn som er representert i lokalsamfunnet
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltagelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna

Nærmiljø og samfunn

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltagelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna opplever tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoriteter. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna:

- oppmuntres til å påvirke og medvirke i sin egen hverdag og utvikler tillit til egen deltagelse i og påvirkning av fellesskapet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltagelse
- utforsker ulike landskap og blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner

- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og få kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoritetsgrupper

Personalet skal:

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi like muligheter til barna, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gjøre barna kjent med nasjonale minoriteter og andre minoritetsgrupper
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen

6. Ansvar og roller

Barnehageeier og alle som arbeider i barnehagen, skal sammen bidra til å oppfylle målene og kravene i rammeplanen, med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse. Dette kapitlet beskriver barnehageeierens, styrerens og den pedagogiske lederens roller i barnehagen. Dette er de betegnelsene som er brukt i barnehageloven. Rammeplanens øvrige kapitler inneholder plikter for "barnehagens personale", som omfatter alle som arbeider i barnehagen.

Barnehageeier

Barnehageeieren har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven § 7 første ledd. Barnehageeieren har dermed juridisk ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet.

Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet. Det forutsettes derfor at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring.

Barnehageeieren kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold, jf. barnehageloven § 2 åttende ledd. Barnehageeierens lokale tilpasning bør fremgå av barnehagens vedtekter.

Styrer

Styreren leder det daglige arbeidet i barnehagen, både pedagogisk, personalmessig og administrativt. Styreren skal gjennom den daglige ledelsen av barnehagen sørge for at det pedagogiske arbeidet er i tråd med barnehageloven og rammeplanen, og at personalet utvikler en felles forståelse for oppdraget som er gitt i disse. Styrer skal sørge for at personalet får ta i bruk sin kompetanse. En forutsetning for en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse er et godt samarbeid med barnehageeieren, barnehagens pedagogiske ledere og barnehagens øvrige personale.

Styreren:

- leder arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter og sørger for at hele personalgruppen involveres
- følger opp det pedagogiske arbeidet i det daglige
- legger til rette for et godt samarbeid med barnas hjem
- legger til rette for at personalet deltar i veiledning og kompetanseutvikling
- bidrar til at personalet reflekterer over faglige og etiske problemstillinger i det pedagogiske arbeidet
- tilrettelegger for at barn og foreldre kan medvirke til planleggingen og vurderingen av den pedagogiske virksomheten
- gjør barnehagens innhold og arbeidsmåter synlig for barna, foreldrene, barnehageeieren og myndigheter
- sikrer at barnehagen har innarbeidet gode rutiner for samarbeid med relevante institusjoner og instanser slik som skolen, helsestasjonen, den pedagogisk-psykologiske tjenesten og barnevernet, og sikrer at rutinene er kjent for personalet

Pedagogisk leder

Den pedagogiske lederen skal iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i barnegruppen han eller hun leder eller innenfor utvalgte områder. Pedagogisk leder må legge til rette for utvikling av gode relasjoner mellom barna i gruppen og mellom barn og voksne og bidra til godt samarbeid mellom barnehagens personale og med foreldre.

Den pedagogiske lederen skal sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Den pedagogiske lederen:

- leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede
- bidrar til refleksjon rundt faglige og etiske problemstillinger om barnehagens innhold og arbeidsmåter
- deltar aktivt i det direkte arbeidet med barna, er rollemodell og veileder personalet i det pedagogiske arbeidet
- observerer og vurderer hvorvidt det pedagogiske arbeidet ivaretar barnas rett til medvirkning og støtter barnegruppens og enkeltbarnets trivsel og allsidige utvikling
- samarbeider med barnas hjem
- utvikler og tilpasser det pedagogiske miljøet for å ivareta barnas trivsel og allsidige utvikling
- tilrettelegger for at barna får gode overganger mellom hjemmet og barnehagen, avdelinger i barnehagen og mellom barnehagen og skolen

7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene, jf. kapittel 2 og 3. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen.

Planlegging

Planlegging gir personalet grunnlag for å tenke og handle systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen

synliggjør hvordan barnehagen fortolker og realiserer rammeplanen og skal være utgangspunkt for refleksjon og utvikling av virksomheten.

Planleggingen må baseres på kunnskap om barns trivsel og allsidige utvikling, individuelt og i gruppe. Den skal også baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan, planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Årsplanen er et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Styreren skal lede prosessen med å utarbeide årsplanen. Årsplanen skal fastsettes av barnehagens samarbeidsutvalg.

Årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis. Årsplanen skal blant annet vise hvordan barnehagen arbeider med progresjon i barnehagens innhold og arbeidsmåter. Det skal synliggjøres hvordan barns og foreldres medvirkning bringes inn i planleggingsarbeidet, hvordan barnehagen arbeider med tilvenning av nye barn og hvordan barnehagen vurderer sitt pedagogiske arbeid. Det skal også fremkomme hvordan barnehagen ivaretar samarbeid og sammenheng med skolen.

Vurdering

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.

Vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i. Felles refleksjoner over det pedagogiske arbeidet kan gi personalet et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring. Det kan også bidra til en åpen diskusjon om barnehagens formål, innhold og oppgaver. Faglige og etiske problemstillinger skal inngå i vurderingsarbeidet. På denne måten kan personalet lære av egen praksis og bidra til å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.

Kunnskap om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling er viktig for å gi alle barn et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget.

Dokumentasjon

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet kan gi foreldre, lokalmiljøet og kommunen som barnehagemyndighet informasjon om hva barn opplever, lærer og gjør i barnehagen og hvordan barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Vurderinger om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling skal dokumenteres når det er nødvendig for å gi barnegruppen og enkeltbarn et tilrettelagt tilbud. Det kan gi grunnlag for å tilpasse og videreutvikle det pedagogiske arbeidet.

Et etisk perspektiv skal ligge til grunn ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn. Personopplysninger skal behandles i samsvar med personopplysningsloven. Dette innebærer blant annet at det normalt kreves samtykke fra foreldrene dersom barnehagen skal dele personopplysninger med andre instanser.

Foreldre har rett til å se og få utlevert dokumentasjon om egne barn.

Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte

Noen barn kan ha behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte tidlig, får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.

Hvis det er grunn til å tro at barnets behov ikke kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet, skal barnehagen opplyse foreldrene om retten til å kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Barnehagen skal sørge for at barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, inkluderes i barnegruppen og i det ordinære barnehagetilbudet.

8. Overganger

Når barnet begynner i barnehagen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet opplever tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

Overgangen mellom barnehage og skole

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barnet kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuell skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen.

De eldste barna skal få glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
	Eldrerådet	PS	
	Levekårsutvalet	PS	
042/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016

Saksbehandlar	ArkivsakID
Line Thuen Waage	14/5177

Melding om oppstart av planarbeid, områdeplan for Lonena gnr. 185 bnr 284

Vedlegg:

Planprogram for Lonena områdeplan. Etter vedtak i pmu 6.10.16 Oppstart av områderegulering for Lonena, og framlegg til planprogram Planavgrensning

Saksopplysningar

Saka skal til orientering i Levekårsutvalet, Råd for menneske med nedsatt funksjonsevne og Eldrerådet.

Saksutgreiing

I medhald av plan- og bygningsloven §12-8 og §7 i forskrift om konsekvensutgreiing, er det varsla om igangsetting av områderegulering med tilhøyrande konsekvensutgreiingar, for gnr. 185 bnr. 284, Lonena, Lindås kommune.

Plan- og miljøutvalet i Lindås kommune vedtok 6.10.16 i sak 118/16 oppstart av områdeplan for Lonena og høyring av planprogram.

I samband med oppstart av planarbeidet vert òg planprogrammet lagt ut på offentleg høyring.

Framleggsstillar

Planen er eit offentleg-privat samarbeid mellom Lindås kommune og Rygir Tomteutvikling AS. OPUS Bergen AS er utførande konsulent for planlegginga.

Planområdet

Planområdet ligg nord for Knarvik sentrum, og er avgrensa som vist på vedlagt kartutsnitt. Planområdet er på om lag 413 daa og omfattar gnr. 185 bnr. 284 m. fl med eksisterande stisystem samt delar av kringliggande vegsystem. Noko skogområde av gnr. 185 bnr.1 inngår nordvest i planområdet.

Planstatus

Planområdet er i arealdelen til kommuneplanen for Lindås (2011-2023) sett av til område med kommunedelplan eller kommunedelplan under utarbeiding. I vedteken kommunedelplan for Knarvik – Alversund 2007-2009 er området i hovudsak sett av til bustadområde og grønstruktur – med friområde. Ein mindre del i sørvest er sett av til område for offentlege bygg.

Føremålet med planframlegget

Føremålet med planframlegget er å etablere nye bustader med tilhøyrande infrastruktur og grønstruktur.

Verknader av planen

Reguleringsplanen vil leggje rammene for gjennomføring av tiltak.

Utlegging av planprogram til offentlig ettersyn

Det er vurdert at planarbeidet er konsekvensutgreiingspliktig i høve til forskrift om konsekvensutgreiingar. Som del av arbeidet er det utarbeidd eit framlegg til planprogram.

Planprogrammet fastset kva som skal greiast ut som del av konsekvensutgreiinga, og vert vedteke av Lindås kommune.

Informasjon og medverknad

Planprogrammet er sendt til berørte partar og offentlege høyringsinstansar for uttale.

.....

.....

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
116/16	Plan- og miljøutvalet	PS	06.10.2016
043/16	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	21.11.2016
	Eldrerådet	PS	
	Levekårsutvalet	PS	

Saksbehandlar	ArkivsakID
Christian H. Reinshol	15/3883

Ny 1. gangs handsaming av reguleringsplan for Sjøvold, Seim, plan-id 1263-201514

Vedlegg

Detaljregulering Sjøvold-Seim-Planbeskrivelse Rev 140916
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Føresegner 2-RED ADM 26.09.2016
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Plankart Rev 140916
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Vedlegg A Rev 140916
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Vedlegg B Rev 140916
Reguleringsplan Sjøvold - revisjon etter møte med kommunen

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Sjøvold, Seim, plan-ID 1263-201514, ut til høyring og offentlig ettersyn. Plankart datert 14.09.2016 og reviderte føresegner datert 26.09.2016 vert lagt til grunn.

.....

Plan- og miljøutvalet - 116/16

PM - behandling:

Framlegg frå Krf og Ap:

Rådmannen sitt framlegg med tilleggspunkt:

- *På vilkår av at tomtestorleiken vert tilpassa kommuneplanen av 2011 sitt krav til tomtestorleik for einebustadar og tomannsbustadar.*

Framlegget vart vedteke med 6 røyster (M. Knudsen-Krf, S. Hageberg Kjeka-Krf, Bent Risøy-Krf, K. F. Arvidsson-Ap, S. Hauge-Ap, H. Brunborg-Ap)

Rådmannen sitt framlegg fekk 4 røyster og fall (A. Høgquist-Frp, G.O Hopsdal-Frp, T.

Larsen-Frp, I. Fjeldsbø-Frp)

PM - vedtak:

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Sjøvold, Seim, plan-ID 1263-201514, ut til høyring og offentleg ettersyn med følgjande endring:

- På vilkår av at tomtestorleiken vert tilpassa kommuneplanen av 2011 sitt krav til tomtestorleik for einebustadar og tomannsbustadar.

Plankart datert 14.09.2016 og reviderte føresegner datert 26.09.2016 vert lagt til grunn.

Saksopplysningar:

Politisk handsaming

Saka skal avgjerast i Plan- og miljøutvalet

Bakgrunn

Plan- og miljøutvalet tek stilling til om planframlegget skal leggjast ut til høring og offentleg ettersyn.

Framlegg til reguleringsplan for Sjøvold, Seim, var oppe til handsaming i plan- og miljøutvalet 31.08.2016, der planframlegget vart avvist. Det vart vist til at planen måtte stetta krav som er sett i kommuneplanens arealdel knytt til tomtestorleik for eine- og tomannsbustader og at ein vidare måtte rette opp planframlegget i tråd med rådmannens framlegg til vedtak. Saksframlegg frå 1. gongs handsaming er vist i kursiv 10 pkt nedst i dette dokumentet.

Sidan plan- og miljøutvalet sitt vedtak, er det halde undervegs møte med plankonsulent og planfremjar. Her vart vedtaket i plan- og miljøutvalet gjennomgått og det vart semje om ny utforming av planframlegget. Endringane er omtala under, med administrasjonens vurderingar etter gjennomgangen.

Planframlegget er justert med omsyn til vedtaket til plan- og miljøutvalet. I høve tomtestorleik er områda B og BF 2 no justert slik at tomtestorleik skal tilfredsstillast krava som er sett i kommuneplanen for eine- og tomannsbustader. For område B er det ikkje vist tomtedeling, dette for å kunne ha ein fleksibilitet i høve om ein ynskjer å etablere to einebustader eller ein tomannsbustad i delfeltet. Når det gjeld BF1 er det lagt opp til totalt 3 bueiningar innanfor delfeltet. Om ein etablerer tre einebustader, vil då dei to nye bustadane få ein tomtestorleik på 650 m², medan eksisterande bustad vil få eit areal på om lag 540 m². Det er mogleg å få til felles manøvreringsareal for parkering for to av tomtane, noko som vil frigje areal til

uteopphaldsareal. Om ein etablerer ein tomannsbustad i tillegg til eksisterande bustad, vil det ikkje vere problematisk å innfri krava til tomtestorleik i kommuneplanen. Som for område B, ynskjer ein at endeleg tomteinndeling vert gjort i høve første byggesøknad, slik at ein kan få føremålstenlege tomter, avhengig om ein velger eine- eller tomannsbustad. Område BK2 er justert noko, men tilfredsstillar framleis krav knytt til MUA for konsentrert bustad.

Som følgje av reduksjon i antall bueiningar er leikeareala redusert tilsvarande. F_L1 er redusert til 111 m², men tilfredsstillar krav til storleik på 10x10 meter. Totalt leikeareal innanfor planområdet er i samsvar med krava som er satt i kommuneplanen.

I høve tilleggspunkta som var lista opp i rådmannens framlegg til vedtak er desse følgd opp i revidert planframlegg. Det er lagt inn at dei BK-områda skal vere garasje plass for minimum 4 bilar i kvart av bygga. Det er også teke inn krav om at minimum 10 % av parkeringsplassane skal tilretteleggast for rørslehemma og at det skal leggjast til rette for lading av køyrety. Det er teke inn tal på bueiningar for dei nye byggeområda. Vidare er utformingskrav knytt til leikeplassar tekne inn i føresegnene. Tilhøve knytt til vatn og avlaup er følgd opp i planskildring og føresegner. Terrengepassing er teke inn som eige punkt i føresegnene og sikring av skjeringar og murar er også omfatta. Tomtegrenser som skal opphevast er vist i plankart. Det er teke inn tekst i føresegnene som omhandlar tilhøve til frisktsoner.

Vurdering

Administrasjonen har gått gjennom det reviderte materialet, og har nokre merknader til dette. Når det gjeld tilhøvet til tomtestorleikar for eine- og tomannsbustader som er sett i kommuneplanen, er det reviderte planframlegget i hovudsak i samsvar med krava som er sett i kommuneplanen. For område BF1 er det opna opp for at det kan etablerast inntil 3 bueiningar, anten som einebustader eller tomannsbustader. Ved etablering av einebustader vil dei nye bustadane kunne stette kravet om minimum 650 m² tomtestorleik, medan eksisterande bustad vil få om lag 550 m² tomt. Dette vil vere i strid med kommuneplanen, men administrasjonen meiner at ein ved felles tilkomst og manøvreringsareal med minimum ein av dei andre bustadane, vil spare noko areal som elles ville gått med til dette føremålet. I tillegg er det aktuelle området flatt, og det vil vere greitt å oppfylle krava til minste uteopphaldsareal som ligg i kommuneplanen. Avviket frå kommuneplanen vil også vere akseptabelt for ei enkelt tomt, der ein elles klarer å oppfylle krava for dei resterande eigedomane innanfor planområdet. Tilsvarande har blitt gjort i tilgrensande felt Nilshøyen for ei enkelt tomt. Om det vert etablert tomannsbustad i BF1, vil ein uansett oppfylle krava om tomtestorleik sett i kommuneplanen. Administrasjonen meiner at planframlegget slik det ligg føre kan anbefalast med omsyn til tomtestorleik.

Når det gjeld områda BF3 og BF4 som i dag allereie er etablert med bustader, føreslår administrasjonen å legge inn dagens tal på bueiningar i føresegnene. Det er i planframlegget ikkje teke stilling til eventuell utviding av tal på bustader for desse eigedomane, og det er heller ikkje vurdert areal for leik, veg eller VA-løysingar utover dagens løysingar. Om det skulle vere ynskje om utnytting utover det antall bueiningar som planen legg opp til, meiner administrasjonen at det må setjast krav om reguleringsplan som tek for seg desse tilhøva for BF3 og BF4. Administrasjonen sine tillegg er merka med blått i vedlagte reguleringsføresegner. Planfremjar sine endringar er merka med raudt.

Administrasjonen har elles ikkje spesielle merknader knytt til planframlegget utover at alle tilleggspunkta som låg inne i rådmannens framlegg til vedtak no er innarbeidd i planframlegget og planframlegget slik det ligg føre kan vedtakast med dei endringane som er

innarbeidd i føresegnene.

Saksframlegg til 1. gangs handsaming i plan- og miljøutvalet 31.08.2016:

Saksbehandlar Christian H. Reinshol	ArkivsakID
---	-------------------

1. gangs handsaming av reguleringsplan Sjøvold, Seim, plan-id 1263-201514

Vedlegg:

*Detaljregulering Sjøvold-Seim-Følgeskriv
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Føresegner
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Planbeskrivelse
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Plankart
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Vedlegg A-Illustrasjonsplan
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Vedlegg B-Profil 1-2-3
Detaljregulering Sjøvold-Seim-Vedlegg C-MUA-plan*

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

I medhald av plan- og bygningslova § 12-10, vedtek plan- og miljøutvalet å legge reguleringsplan for Sjøvold, Seim, plan-ID 1263-201514, ut til høyring og offentlig ettersyn på følgjande vilkår:

Talet på bustader innanfor planområdet må reduserast, slik at tomtstorleik stettar krava sett i kommuneplanen for eine- og tomannsbustader.

Tillegg til § 4.3: I BK2 skal det etablerast parkeringsgarasje i underetasje.

Det må fastsettast maksimalt tal på bueiningar innanfor kvart delfelt. Dette skal inn i føresegnene under dei ulike bustadtypane.

Fortau F1 skal vidareførast forbi BF4. Ny del må få eige nummer og skal ikkje gå inn i rekkefølgjekrav for opparbeiding.

Tillegg til § 4.3: Minimum 10 % av parkeringsplassane skal utformast for rørslehemma.

Tillegg til § 4.3: Det skal leggjast til rette for lading av køyrety på parkeringsareal slik at kvar bueining har moglegheit til å etablere ladepunkt.

Tillegg til § 4.5: f_L1 skal opparbeidast med universell utforming.

Tillegg til § 4.5: Leikeområda skal ved etablering sikrast med gjerde mot fylkesvegen, gangveg og trafikkareal, murar og skjæring.

Tenkt løysing for vatn og avlaup til nye og eksisterande bustader må omtalast i planskildringa kapittel 6.10.

Ny § 3.5: Det må sikrast tilstrekkeleg handtering av overvatn innanfor planområdet. Nye tiltak som følge av planen skal ikkje føre til endra tilhøve nedstraums for tiltaket.

I opphavleg terreng som er brattare enn 1:3, skal det veljast ein hustype som tar opp nivåforskjellar i terrenget.

Tillegg til § 5.1: Eventuelle skjeringar og murar over 2 meter skal sikrast med gjerde og naudsynt rassikring skal utførast.

Eigedomsgrenser som skal opphevast som følge av reguleringa må visast i plankartet

Tillegg til § 3.1: Tiltak som vert etablert utanfor byggegrenser skal ikkje kome i konflikt med frisktsonar.

.....

Plan- og miljøutvalet - 105/16

PM - behandling:

Fellesframlegg v/Hogne Brunborg-Ap:

Plan- og miljøutvalet avviser planen slik den ligg føre, med bakgrunn i at planen ikkje stettar krava i kommuneplanen for eine- og tomannsbustadar. Øvrige punkt i rådmannenn sitt framlegg til vedtak må også innarbeidast i planen før den vert lagt fram att til politisk handsaming. Framlegget vart samrøystes vedteke.

PM - vedtak:

Plan- og miljøutvalet avviser planen slik den ligg føre, med bakgrunn i at planen ikkje stettar krava i kommuneplanen for eine- og tomannsbustadar. Øvrige punkt i rådmannenn sitt framlegg til vedtak må også innarbeidast i planen før den vert lagt fram att til politisk handsaming.

Saksopplysningar:

Politisk handsaming

Saka skal avgjerast i Plan- og miljøutvalet

Bakgrunn

Plan- og miljøutvalet tek stilling til om planframlegget skal leggjast ut til høring og offentleg ettersyn.

Oppdragsgjevar for reguleringsplanen er Seim Eigedomsutvikling AS og plankonsulent har vore proESS AS, Ålesund.

Hovudføremålet med reguleringsplanen er å leggje til rette for utbygging av opp til 15 bustader på Seim, på gards- og bruksnummer 172/26 m.fl. Området er lagt ut til bustad i kommuneplanen og tiltaket er soleis i samsvar med arealkategori i overordna plan. Området er tenkt bygd ut med ulike bustadtypar, med einbustader, tomannsbustader og firemannsbustader. I tillegg er det opning for å etablere rekkehus innanfor eitt av bygggeområda. I tillegg er eksisterande bustader innanfor området regulert etter ynskje frå kommunen. Det vert lagt opp til at firemannsbustadane skal ha parkering i underetasje. Det er elles sett av leikeareal som stetter arealkrava som er sett i kommuneplanen, fordelt på to områder innanfor reguleringsplanen. Det er vidare teke inn fortau

på 1,5 meter som går frå kryss inn til planområdet og til dei øvre delane av feltet. Området som vert regulert er på om lag 13,3 dekar og er i kommuneplanen sett av til bustadføremål og er soleis i samsvar med overordna plan. Det er nokre mindre avvik frå området som er sett av til bustad i kommuneplanen, men ein har fulgt eigedomsgrensene som ei normal avgrensing av bustadområdet. Planområdet er i hovudsak eigedom 172/26, men ein har teke med tilstøytande eigedommar for å unngå at ein får uregulerte felt innimellom reguleringsplanane i området.

Det vert opna opp for til saman 15 nye bueiningar innanfor planrområdet, i tillegg til eksisterande bustader innanfor området. Dei nye bustadane er fordelt på to firemannsbustader, ein tomannsbustad og fem einebustader. Det er lagt til rette for ein fleksibilitet innanfor felt B, der ein kan etablere rekkehus om dette viser seg å vere føremålstenleg. Det er opna opp for bygningar med opp til 9 meter mønehøgde innanfor planområdet. Dersom bygningane har pulttak eller arkar/takoppløft er gesimshøgde sett til 8 meter. Gesimshøgde for bygningar med flatt tak er 7 meter. Det er i tillegg opna opp for trappeoppbygg/loftsstue med grunnflate på maksimalt 30 m² x 2 og inntil 9 meter gesimshøgde.

Grad av utnytting for området varierer på dei ulike felta, frå 30% BYA på eksisterande bustadtomter som er teke med etter ynskje frå kommunen, til 40 % BYA for eine- og tomannsbustader og rekkehus og 50 % BYA for firemannsbustadane. Det utarbeidd ei oversikt over berekna uteopphaldsareal for kvar enkelt tomt innanfor planområdet som viser at alle tomtene skal tilfredsstillende krava til uteopphaldsareal som er sett i kommuneplanen.

Terrasse/balkong og eventuelt eigna areal under balkong kan reknast med i uteopphaldsarealet. Det er lagt opp til 2 parkeringsplassar per bueining innanfor planområdet. For firemannsbustadane er delar av parkering tenkt løyst i underetasje på bygga. Dette vil gjere det mogleg å etablere gode private uteopphaldsareal for alle bueiningane samstundes som uteareal/parkingsareal vil verte frigjort til uteopphald. Det er opna opp for etablering av garasje på alle områda innanfor reguleringsplanen. Det er sett nokre avgrensingar i høve avstand til veg for etablering av garasje.

Det er lagt inn fortau i området som bind saman dei to leikeområda og opp bakken til område B, BK2 og BF2. Dette vil gje trygge tilhøve for born og mjuke trafikantar innanfor området. Vegbreidde er sett til 3,5 meter og det er lagt inn møteplassar i svingane opp bakken til områda B, BK2 og BF2. Vegbreidda vil bidra til å senke farten i området, samstundes som utvidingane og kryss er dimensjonert for at lastebilar skal kunne kome inn i området. Vegen til B, BK2 og BF er tenkt med stigningstilhøve 1:8. Hovudtilkomst vert frå fylkesvegen på eksisterande tilkomstveg inn i området, forbi barnehagen. Her er det lagt til rette med fortau heile vegen. Vidare er det fortau heile vegen til Seim skule.

Leikeareala er dimensjonert for 15 nye bueiningar og fordelt på to områder knytt til dei ulike byggeområda i feltet. Det er knytt rekkefølgjekrav til opparbeiding av områda. Områda får universell tilkomst og skal opparbeidast med med moglegheit for opphald, rekreasjon, leik og spill på tvers av aldersgrupper.

Universell utforming er tenkt for tilkomst til leikeområda. Utover dette vert det vist til teknisk forskrift i høve krav til tilkomst og tilgjengelege bustader. Fortau og tilkomstveg til områda B, BK2 og BF2 vil ha ei stigning på 1:8 og vil ikkje vere vanskeleg å få til med lågare stigning.

Det er gjort vurderingar knytt til naturmangfaldslova som viser at det ikkje er naudsynt med spesielle omsyn knytt til naturmiljøet. I høve støy er Statens vegvesen sitt støykart lagt til grunn for planarbeidet, og dette viser at området ikkje ligg innanfor noko støysoner. Det er ikkje vurdert naudsynt med utgreiingar utover dette knytt til støy. Det er ikkje utarbeidd VA-rammeplan for området. I høve avfallshandtering er det sett av tilstrekkeleg område til dette og det er snumoglegheit for renovasjonskøyrety.

Vurdering

Framlegget til reguleringsplan for Sjøvold er vurdert av administrasjonen og administrasjonen sine vurderingar kjem fram under. Framlegget vert vurdert i høve ulike tema og framlegg til endringar og justeringar i planframlegget er presentert under kvart punkt.

Tilhøvet til overordna plan:

Planområdet ligg innanfor område sett av til bustadføremål i kommuneplanen. Delar av bustadtomtene i aust og ei stripe heilt nord i planområdet er vist som grønt LNF i kommuneplanen, men dette vurderer administrasjonen som ein mindre teiknefeil i planmaterialet og vurderer planframlegget å vere i samsvar med arealføremålet i overordna plan.

Bustadstruktur:

Det vert lagt opp til ei relativt høg utnytting innanfor planområdet der det er planlagt nye bustader. Det vil til saman kome inntil 15 nye bustader på eit 7-8 dekar stort område. Reguleringsplanen utfordrer kommuneplanen på minste tomtestorleik, då det i kommuneplanen er sett eit minstekrav på 650 m² tomtestorleik for einebustader og 1000 m² for tomannsbustader. Det er ikkje sett nokre spesifikke krav for tomtestorleik for større bygningar i kommuneplanen. BF1 er til saman 1,4 dekar og skal ha plass til 2 einebustader og ein tomannsbustad. For einebustad BF2 er tomtestorleik om lag 500 m². Område B skal ha plass til 3 einebustader eller ein annan kombinasjon med 3 bustader og har eit areal på 1,3 dekar. Ved full utbygging av desse områda vil ein få tomtar som er mindre enn krava som er sett i kommuneplanen. Det er lagt ved materiale som viser at det vil vere mogleg å bygge ut alle tomtane med minstekrav for uteopphaldsareal som er 200 m². Administrasjonen meiner at det for mange av tomtane vil vere heilt marginalt at ein klarer dette kravet og stiller også spørsmålsteikn ved om alt arealet som er teke med i utrekninga er eigna som uteopphaldsareal og er meir å rekne som restareal på dei ulike tomtene. Ein har i denne reguleringsplanen også opna for at areal som terrassar og balkongar kan reknast med i uteopphaldsarealet. Dersom ein ikkje stettar krava om uteopphaldsareal som er sett i kommuneplanen, vil ein i byggesakene kunne støte på problem og det vil vere naudsynt å søke om dispensasjon frå kravet om uteopphaldsareal. Ser ein på tilgrensande planar (Nilshøyen og Lars Hopland, del av gbnr 172/6), er alle tomtane med unntak av ein innanfor krava som er sett i kommuneplanen for tomtestorleik. Administrasjonen meiner at krava sett til storleik på tomtar i kommuneplanen både skal bidra til at ein har tilstrekkeleg gode uteopphaldsareal på bustadtomtene i tillegg til at ein skal unngå problematikk knytt til etablering av garasje, parkeringsareal og liknande. Administrasjonen vil difor tilrå at ein reduserer talet på bustader noko i planframlegget slik at ein kjem tettare på kravet som er sett i kommuneplanen. Talet på bustader innanfor planområdet må reduserast, slik at tomtestorleik stettar krava sett i kommuneplanen for eine- og tomannsbustader.

Når det gjeld dei konsentrerte bustadane så er det ikkje sett noko eige krav til tomtestorleik for desse i kommuneplanen. Desse vert truleg også etablert med parkering i underetasje, sjølv om føresegnene ikkje krev dette. Ved parkering i underetasje får ein betre terrengtilpassing av bygga samstundes som ein frigjer areal til uteopphald som elles ville vorte brukt til parkering. Administrasjonen meiner at ein bør ta inn eit krav om parkering i underetasje for BK2, sidan denne tomte er spesielt skrånande og ligg til rette for å etablere med underetasje. På BK1 er ikkje terrenget like skrånande og ein kan vurdere å tillate parkering på overflata, sjølv om dette vil gå ut over uteopphaldsarealet. Det er likevel truleg at ein får tilstrekkeleg uteopphaldsareal på tomte sjølv med overflateparkering.

Tillegg til § 4.3: I BK2 skal det etablerast parkeringsgarasje i underetasje.

For bygningane elles er det sett tydelege krav til mønehøgder og gesimshøgder for ulike bygg. Dette opnar opp for at ein skal kunne bygge ut området med ulike hustypar. Det er også opna opp for etablering av garasje på eigedommane. Det er lagt inn ei moglegheit til å etablere trappeoppbygg/loftsstue med grunnflate på inntil 30 m² for alle bygg innanfor området, noko som vil kunne gje ei relativt høg gesims på bygga og utfordrar til dels kommuneplanen sitt krav på gesimshøgde på maks 6 meter. Administrasjonen kan likevel ikkje sjå at dette er spesielt problematisk og vil kunne gje ein fleksibilitet i utforming av bygga i området.

Vidare er det ikkje sett nokre tal på bueiningar innanfor dei ulike felta i planområdet, og administrasjonen tilrå at det vert fastsett tal på bueiningar innanfor kvart delfelt. Det er noko uklart om det vert opna opp for sekundære bueiningar i føresegnene, sjølv om dette ikkje går fram av planomtalen. I og med at leikeareala er dimensjonert for 15 bueiningar og det er knapt med uteopphaldsareal på tomtene, meiner administrasjonen at talet i alle høve ikkje kan overstige det som ligg inne i planframlegget.

Det må fastsettast maksimalt tal på bueiningar innanfor kvart delfelt. Dette skal inn i føresegnene under dei ulike bustadtypene.

Estetikk og nabotilhøve:

Det er opna opp for ulike bygningstypar innanfor planområdet og det er ikkje sett noko krav til heilskapleg utforming for bustadane. Det er vidare lagt opp til ei noko tettare utnytting enn i

naboplanane, med ulike typer bustader. Administrasjonen meiner det hadde vore ei føremon om utbyggar hadde sett nokre krav til liknande bygg innanfor planområdet for å få eit meir samanhengande uttrykk for området. Administrasjonen vil likevel ikkje tilrå at ein skal bite seg til noko spesiell type bustader i området. Vidare kan ei blanding av bustadtypar i området vere greitt både for uttrykket og også samansetting av bebuargrupper i området.

Når det gjeld nabotilhøve vil ei utbygging føre til endra tilhøve for naboane i området. Ein må likevel forvente at eit område vert utbygd når det er lagt av til bustad i kommuneplanen. Det er kome inn innspel til planarbeidet at ein ynskjer at trær på eigedomen vert teke vare på i utbygginga av estetiske årsaker. Det er omtalt i planframlegget at det er mogleg å ta vare på trær dersom det aktuelle området skal nyttast til uteopphaldsareal. Administrasjonen meiner at det vil vere eit godt grep å ta vare på store trær og stadeigen vegetasjon innanfor planområdet om dette lar seg gjere, men meiner at dette må takast stilling til av utbyggar i samråd med naboar i utbyggingsfasa med mindre det er spesielt gode kvalitetar som bør takast i vare.

Trafikk og parkeringstillhøve:

Det er lagt opp til etablering av køyreveg på 3,5 meter, fortau og anna vegareal innanfor planområdet. Administrasjonen meiner at vegstandard som er valt er tilstrekkeleg for køyreveg. Det er noko høg stigning på vegen til B, BK2 og BF2, men det vart i undervegs møte drøfta ulike vegframføringer til området og ein kom fram til at den valgte løysinga er ei føremålstenleg løysing.

Vidare er det positivt at fortau med lik breidde som det som er etablert er planlagt vidareført forbi dei nye byggeområda og at det er sett av areal som kan nyttast til fortau vidare gjennom eksisterande bustadområde i reguleringsplanen. Administrasjonen meiner likevel at det må sikrast areal til fortau vidare, og at dette vert vist som føremål fortau i staden for anna veggrunn. Fortau F1 skal vidareførast forbi BF4. Ny del må få eige nummer og skal ikkje gå inn i rekkefølgekrav for opparbeiding.

Vidare er det positivt at det er teke inn fortau inn til områda B, BK2 og BF2, då dette sikrar trygg ferdsle ned bakken frå det øvre byggeområdet og mellom leikeplassane i området.

Når det gjeld parkering så vil det som nemnt over vere ei føremon å få parkering i underetasjen for bustadane i BK1 og BK2. Elles så stettar parkeringskrava kommuneplanen sine krav til parkering, bortsett frå at det ikkje er teke inn krav om parkering for rørslehemma for firemannsbustadane. Dette må inn i føresegnene.

Tillegg til § 4.3: Minimum 10 % av parkeringsplassane skal utformast for rørslehemma.

For dei konsentrerte bustadane vil administrasjonen tilrå at det vert teke inn ei føresegn som sikrar at det vert lagt til rette for lading av køyrety i parkeringsgarasje og på felles parkeringsplass. Dette kan gjerast i form av eigne ladepunkt knytt til parkeringsplassar eller ved eksempelvis legging av trekkerøyr som kan nyttast til etablering av ladepunkt.

Tillegg til § 4.3: Det skal leggjast til rette for lading av køyrety på parkeringsareal slik at kvar buening har moglegheit til å etablere ladepunkt.

Det har kome inn innspel frå barnehagen i området om at det bør etablerast trafikksikring i form av fartdumpar lags tilkomstvegen frå fylkesvegen inn til planområdet, då det ved etablering av nye bustader vil kome meir trafikk gjennom området. Administrasjonen har førebels ikkje vurdert det til å vere naudsynt med ytterlegare trafikksikring for vegen, men vil vurdere dette på ny etter at planen har vore på offentleg ettersyn.

Leike- og uteopphaldsområde:

Som omtalt over er det sett av tilstrekkeleg med leikeareal for den planlagde utbygginga.

Tilkomst til leikeareala vil ha stigning på 1:20 som stettar krava til universell utforming.

Leikeareala skal opparbeidast til bruk av ulike aldersgrupper og brukarar. Krav til leikeområde i kommuneplanen er at områda i stor grad skal vere universelt utforma. Leikeplass f_L1 kan verte universelt utforma og delar av f_L2 skal sikrast universell utforming i høve føresegnene.

Administrasjonen vil tilrå at det vert lagt inn krav om at f_L1 vert universelt utforma då det vil ligge til rette for dette. F_L2 vil ha andre kvalitetar og administrasjonen ser det ikkje som naudsynt at denne vert utforma universelt utover det som er sett i føresegnene.

Tillegg til § 4.5: f_L1 skal opparbeidast med universell utforming.

Det er vidare omtalt i føresegnene at sikring av leikeområda i samband med trafikk, murar, skjæringar og skråningar kviler på utbygger/tomteeigar etter plan- og bygningslova.

Administrasjonen meiner dette må spissast i føresegnene slik at det ligg tydeleg krav om sikring av leikeplassane med gjerde mot veg/gangveg og eventuelle murar og skjeringar.

Tillegg til § 4.5: Leikeområda skal ved etablering sikrast med gjerde mot fylkesvegen, gangveg og trafikkareal, murar og skjæring.

Når det gjeld uteopphaldsareal er dette omtalt over, der det går fram at administrasjonen set spørsmålsteikn ved om det er mogleg å opparbeide tilstrekkeleg uteopphaldsareal i høve kommuneplanen på alle tomtane.

Renovasjon og kommunaltekniske anlegg:

Det er lagt opp til henteplass for renovasjon ved avkøyrsla til BF1, der avkøyrsla er dimensjonert for at renovasjonsbil skal kunne snu. Arealet som er sett av skal vere tilstrekkeleg for området, og det er positivt at det er lagt til rette for at det skal kunne etablerast skjermvegg til bossdunkane.

Det er ikkje omtalt noko i planmaterialet om korleis vatn og avlaup er tenkt løyst for området, utover at det er omtalt eksisterande tilhøve i området. Administrasjonen meiner at det må omtalast korleis vatn og avlaup er tenkt løyst i planskildringa før planen vert lagt ut på høyring.

Dette inkluderer også eksisterande leidningar i området. Det er ikkje naudsynt med full VA-rammeplan for området, dette kan utførast til byggesaka.

Tenkt løysing for vatn og avlaup til nye og eksisterande bustader må omtalast i planskildringa kapittel 6.10.

Det bør vidare takast med i føresegnene at tiltak etter planen ikkje skal føre til endring i vassstilhøva nedstraums for tiltaket og at det skal sikrast tilstrekkeleg handtering av overvatn innanfor planområdet.

Ny § 3.5: Det må sikrast tilstrekkeleg handtering av overvatn innanfor planområdet. Nye tiltak som som følgje av planen skal ikkje føre til endra tilhøve nedstraums for tiltaket.

ROS-analyse, naturmangfald og folkehelse:

Lindås kommune sine akseptkriterier er lagt til grunn for ROS-analyse til planframlegget. ROS-analyse viser ikkje spesielle område det vil vere behov for spesielle tiltak. Administrasjonen meiner at ROS-analyse kunne vore meir utfyllande og vist i tabellform i tillegg til dei utgreiingane som er gjort der det er påvist ein risiko. Når det gjeld naturmangfald er dette utgreidd og ikkje identifisert noko spesielle verdiar i området. Dette samsvarar med administrasjonen si vurdering. Tema folkehelse er ikkje omtala spesielt i planskildringa, men planframlegget vil legge til rette for bruk av gange og sykkel til skule og aktivitetar i nærområdet og det er lagt til rette tilstrekkeleg med leikeareal innanfor planområdet. Generelt sett ser ikkje administrasjonen at utbygginga vil få nokre spesielle negative verknader knytt til folkehelse.

Terrenghandsaming:

Planskildringa omtalar at det kan leggjast til rette med underetasje på tomter som har skrånande terreng. Det er eit mål i kommuneplanen at byggverk skal terrengtilpassast i størst mogleg grad, difor ynskjer administrasjonen å få inn eit eige punkt knytt til terrenghandsaming i føresegnene, som sikrar at det på skrånande tomter vert etablert bustader som tar opp terrenget på tomta.

Framlegg til føresegn er at det på tomter som er brattare enn 1:3 skal veljast ein hustype som tar opp nivåforskjellar i terrenget. På denne måten kan ein unngå unødige terrengingrep som følgje av utbygging.

I opphavleg terreng som er brattare enn 1:3, skal det veljast ein hustype som tar opp nivåforskjellar i terrenget.

I høve etablering av vegar og fortau i området er det opna opp for høgare skjæringar enn det som er opna opp for i høve terrenghandsaming. Det er viktig at desse vert sikra på ein tilfredsstillande måte med gjerde om naudsynt. Administrasjonen vil tilrå at det vert teke inn ei

*presisering av dette tilhøvet under § 5.1.
Tillegg til § 5.1: Eventuelle skjeringar og murar over 2 meter skal sikrast med gjerde og naudsynt rassikring skal utførast.*

Planteknisk:

Plankartet må vise eventuelle grenser som skal opphevast som følgje av planframlegget. I føresegnene sin § 3.1 må det spesiferast at tiltak som kan etablerast utanfor byggegrensar ikkje skal kome i konflikt med frisiktsoner.

Tillegg til § 3.1: Tiltak som vert etablert utanfor byggegrensar skal ikkje kome i konflikt med frisiktsonar.

Oppsummering:

Administrasjonen har gått gjennom planframlegget og har nokre presiseringar og framlegg til mindre justeringar av planframlegget. Planframlegget legg til rette for gode løysingar for trafikk og leikeareal og legg opp til ein variert bustadstruktur innanfor planområdet, men utfordrer kommuneplanen sine krav knytt til storleik på bustadtomter. Dette fører til at det er marginalt med uteopphaldsareal på tomtene etter administrasjonen si vurdering og administrasjonen vil tilrå at ein finn ei løysing der ein stettar betre kommuneplanen sine krav knytt til tomtestorleik. Vidare er det gjort nokre spissingar på nokre område for å sikre intensjonane i kommuneplanen knytt til ulike område som universell utforming, parkering for rørslehemma, sikring av leikeområde og murar og skjeringar og terrenghandsaming. Administrasjonen meiner at planframlegget med dei skisserte endringane kan leggjast ut til høyring og offentleg ettersyn.

.....